

מבקר קריב

אני מנוסה מכל פיראיהאדם!

אמר כי מה שלנדוי אומר זה... הפרקליטים שלי בוו לדברים אלה של השופט, והם התייחסו אל כתביהאישום שהוגש נגדי. אם אומרים עליי כסולל בונה אותם דברים, שיגידו. פנה אל הדובר שיתן לך תגובה.

אגב, התובע היה גבריאל בכ, היום שופט בית-המשפט העליון. קריב סרב להגיב על דברים הנוגעים לעבודתו כסולל בונה, והיפנה אותי שוב ושוב אל דובר החברה. הוא ביקש „לא להתייחס" אל הביקורת שמוחה עליו המבקר שפוטה, שלמה כצמן, אך פלט: „אני מנוסה מכל פיראי האדם". אתריכך הוסיף כי „כצמן לא בקאפאטיי כמי שראוי

סידור עבודה: החתול

שומר על החלב

שאענה לו... זה לא נכון, שקר, שהוא היה מס' 2 אחרי. הוא היה עוזר שלי, וכאלה היו שניים." דובר סולל בונה, משה טראוריג, השיב על שאלותיי בהדגישו כי הוא מוסר את תגובת הנהלת הקונצרן:

„סולל בונה מקיימת באמצעות מערכת ביקורת-הפנים פיקוח ובקרה על ביצוע פרוי-ייקטים שנטלה על עצמה, התקשוריות חויות, הנחתמות בין יחידותיה לבין מומיני עבודות ולקוחות, והתקשוריות שונות עם קבלני-מישנה ונותני שירותים ומלאכות למיניהן. מבקר-הפנים עושה עבודתו בהתאם לתוכנית עבודה מתוכננת ומוגדרת מראש ועל פי האירועים במהלך העסקים הרגיל והשוטף. כעצם קיום תהליך זה מתבצע התגובה המיידית והמהירה לאירועי השטח.

„מערכת הביקורת הפנימית פועלת ברמת מרכז הקונצרן ובכפוף להנחיות הדירקטוריון. מימצאי הביקורת הם כספי להפקת לקחים והסקת מסקנות לגבי השינויים והיעדיכונים המתחייבים על פיהם. מימצאים של כל דוח נידונים כרגיל הנהאות, מופקים מהם הלקחים המתחייבים, מתעדכנים נוהלי-העבודה ועל פי הצורך מסיקים מסקנות אישיות ותיקודיות. המערכת פועלת כתיאום עם מוסר מבקר ההסתדרות, הגוף האחראי לביקורת-הפנים על כלל משק העובדים, המונחית על ידו ועומדת לרשותו.

„עבודתו של שלמה כצמן הופסקה בפברואר 1986. כמיכתב הפסקת העבודה שנשלח לו נאמר, שהוא היה שותף לעסקים פרטיים בשעה שעבד כסולל בונה, וזו הסיבה להפסקת עבודתו משום שרבו זה הוא בניגוד לנוהל תקין ומוסדר ולחוקת העבודה לעובדי מוסדות ההסתדרות. „המימצאים ברוח המבקר על רעננה מטופלים עליידי הנהלת הקונצרן כמתחייב וכפי שמטופל בכל דרך ביקורת."

שלשום. „טיפלנו בטוביה ארקוש כמתבקש", אמר לי זאב קריב. — לא היה טיוח, כריברי המבקר שפוטה, שלמה כצמן? „אומר כצמן? אז הוא אומר."

מקיים", והוסיף כי „ואפשר היה להרשיעם בשל כך בעבירה של מעילה באמון עליידי עובד הציבור, לפי סעיף 140 של פקודת החוק הפלילי 1936..."

אחר כך כתב השופט לנדוי: „אני מסכים שיש לאשר ויכוי זה לא מפני שהתנהגותם של המשיבים מס' 1 ו-2 היתה ללא דופי, אלא מפני שאי-אפשר היה להרשיעם על פי כתביהאישום כפי שנוסח..."

השופט חיים כהן סיכם את פסק-הדין, שניתן ב-19.5.77: „כשלעצמי לא אחווה דעתי בשאלה, אשר לדעתי צריכה עוד עיון רב, אם אולי ניתן היה להרשיע את המשיבים, או מי מהם, בעבירות אלו או אחרות בשל מהליליהם בהסתרת ידיעתם ממלאת מועצת-המנהלים או מוועדת-הכספים של הכנסת. נוכח פני האישומים המונחים לפנינו, אין השאלה הזו צריכה הכרעה בהליכים אלה." רק בשל התרשלות בהכנת כתביהאישום לא הורשעו הנאשמים, אך הערות השופטים אומרות דרשני, ברורות והדרששמיות.

טישטוש עובדות וטיוח מאזנים

בכל זאת ולמרות הכל מונה זאב קריב כי מבקר פנימי של סולל-בונה. יצאו כמה שנים והברוך הגדול נחשף: הקונצרן הגיע אל סף פשיטת הרגל; הביקורת הפנימית החליקה, טיחה והסתירה עובדות; המאונים טויחו ופוברקו ושופצו; ראשיהמשלה יום הקמת ועדה מטעם, שהחליטה על „הבראה", או „צמיחה" — כלשון ראשיהמשלה — אחרי שאימצה, ללא ניד"עפעף, את ההמלצות להבראת" הקונצרן כפי שסיפק לה החולה עצמו, שגם קבע לעצמו את

אב קריב, מנהל יחידת הביקורת הפנימית של קונצרן סולל בונה, מקשט מרי פעם את כותרות העיתונים. הוא פנים מוכרות בישראל ככלל ובמפלגת העבודה בפרט. הוא נמנה בעבר עם אנשיהסוד של פינחס ספיר ולוי אשכול. הוא היה אשף-כספים של „הגוש", ותיקי המפלגה בתל-אביב, שבראשם עמד שרגא נצר המנוח — קבלן הקולות של מפא"י ז"ל.

בשנים האחרונות תרם קריב את שירותיו הפיננסיים גם לחברה-הכנסת דב בן-מאיר, אשר קופה של שרצים תלויה לו מאחוריו והעולם הזה 13.11.85 ואילך.

למי שזיכרונו בוגר בו, ראוי להזכיר: זאב קריב היה שנים ארוכות מנכ"ל חברת-המים מקורות וגם חברת הבת שלה, ורד, ששמה יצא לשימצה. ורד נרכשה עליידי סולל-בונה, וזאב קריב, שנאלץ — אולץ — לפרוש מעיסוקיו בשתי החברות שהסתככו, השיג סידור-עבודה: המבקר הפנימי של סולל בונה, או, בלשון אחר: הפקידו בידי החתול את שמירת החלב.

נאה דורש, אך לא נאה מקיים

ב-1977 טיפל בית-הדין העליון, כי שבתו כבית-המשפט לעירעורים פליליים, בעירעור המדינה נגד שלושה ממנהלי ורד: בנימין זאב קריב, כרמל לנצט, שבתאי שדמי. הגיבור הראשי היה כמובן זאב קריב. הדיון נערך לפני השופטים לנדוי, חיים כהן ואשר.

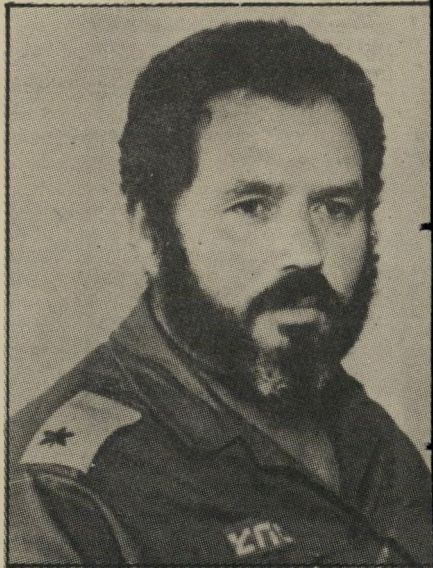
המדינה עירערה על זיכוי המשיבים, מנהלי חברת ורד. מעבירות פליליות. האישומים שבהם הואשמו המשיבים התייחסו לשני מאזנים, אשר היו — לטענת התביעה — כוזבים ליריעתם של

„בני עין, היה בשנה שעברה בן 13 ילד קטן. היה בחופשות. קפץ אליי. אכל במיסערה קטנה מאוד ליד המישרד, טכה אש. לא רואה אותו הרבה. בא למישרדי ואוכל במיסערה. יכולתי לכתוב שאני אכלתי, אך דייקתי. הוא ישב במיסערה כדי לא להפריע לי בעבודה. אכל קצת חומס."

— האם זה בסדר? ארקוש: „אני צריך לקבל פיצויים בשביל האולקוס שלי. הרי יותר נוה לאכול בבית, אבל אני גר ברמת-אביב. המיסערה יותר קרובה. אתה שואל למה בשבת? יש המון פרויקטים והודמניות לצאת החוצה ולראות מיגרש-בניה בשבת. כ"ס או כ"ב בכוכר יוצאים, בשבת, ומגיעים למיסערה בצוהריים. ב-1984 המחוז שלי עשה מחזור של 140 מיליון דולר. רוב העסקות עברו דרכי במשאומתן."

— מי סעד איתך? האם לא בני מישפחתך? — „אני לא רוצה לגלות עם מי סעדתי. למה צריך לכתוב זאת?" — האם העירו לך על האכילה שלך במיסערות?

„זאב קריב דיבר איתי. גם המנכ"ל שרגא רוט" מן דיבר איתי. קריב חקר אותי כפי שאתה שואל אותי שאלות. הוא בא אליי במיצות המנכ"ל, אך לא הטילו עליי כל עונש. לא החזותי את הכסף. מה פיתאום? זה היה מקובל. זאת היתה הנורמה.

מפוטר כצמן

להסתיר מעיניו הפקוחות מאוד

המשיבים, ושהמשיבים גרמו לעריכת הרישומים הכוזבים (כפי שאחרי שנים נעשה במאזני סולל בונה). עוד נטען שהמשיבים קיבלו דבר במירמה בנוסבות מחמירות ומעלו באמון, בהיותם עובדי-ציבור.

ממלא-מקום הנשיא, השופט לנדוי, כתב, בין היתר, בפסק-הדין: „הראיות אשר הובאו מראות בעליל שבידי המשיבים מס' 1 ו-2 היו ידיעות ברורות על הפסדים גדלים והולכים של החברה. הם לא גילו את הירוע להם לא למועצת-המנהלים ולא לראוייהחשבון של החברה. בין מנהלי-החברה היו שעסקו בניהול עסקיה בפועל (המינהלה), אשר היו כסוד העניינים, וביניהם כמובן המשיבים מס' 1 ו-2. אלה מסרו מידע מלא לוועדת-הכספים של חברת מקורות, שהיתה בעלת 70% מהון המניות של ורד, ולשרי האוצר והחקלאות, וגם מפני מועצת-המנהלים של ורד שתירדו את מלאו המידע, ולכל היותר גילו טפח וכיסוי טפחיים. ביום 16.5.1970 כתב המשיב הראשון לשרי-האוצר: „לפחות ארבעה חברי מועצת-המנהלים (דוברכני, שילה, ברום וא. שלוש) יודעים את המצב האמיתי בורד..."

המשיך השופט לנדוי: „ובשיבה מיום 28.1.1971, שבה אושר המאזן ליום 31.3.1970, מוסר המשיב השני עריין דוח אופטימי למדי על סיכויי החברה, והמשיב הראשון שוב אינו מגלה את המצב האמיתי במלאו חומר. שני משיבים אלה נקטו קו של טישטוש המצב לאשורו אחרי שנתקבלה החלטה בחוג מצומצם, בהסכמת שר-האוצר ושר-החקלאות, לנסות להמשיך בפעולות החברה לגרוש תקופה נוספת, בתיקווה שלמרות הפסדיה הגדולים תוכל החברה לצאת מן המיצר אם תינתן לה שהות להתאושש במשך שנתיים-שלוש נוספות..."

במקום אחר בפסק-הדין אמר השופט לנדוי על זאב קריב, כי הוא „נאה דורש, אך לא נאה

גם את קנסות-החניה ורמייהחניה קיבלנו בחורה. המנכ"ל ביקש ממני להימנע מכך בעתיד. טוב. המצב עכשיו קשה בחברה, החמיר מאוד בחו"ר שרים האחרונים. אני כבר לא אוכל במיסעדות." טוביה ארקוש הוא מנהל-סניפין, העובר כסולל בונה כשנים. כשש השנים האחרונות הוא בתפקיד מנהל מחוז תל-אביב. „עוד מטע לא יהיה מחוז. עושים ראיגון", סיים כעצב.

זה לא היה טיוח?

אב קריב, המבקר הפנימי של סולל בונה, נטל את הרוח הסודי — שהוא כבחינת חומר-נפץ בחברה הכמעט פושטת רגל — המצביע על מחלה כרונית ממארת בצמרתה, וביקש לגנוז.

לרבות מעיניו הפקוחות מאוד של המבקר שלמה כצמן, שהיה כמעמד של מס' 2 למבקר קריב (הוא פוטר בפברואר 1986, העולם הזה 26.3.86). קריב הבטיח כי ישוחח כארבע עיניים עם המבוקר. כך הגיעה הביקורת אל סוף דרכה וטוביה ארקוש מוסיף לכהן בתפקידו כתמול

בכתבידו רשם את המילה טיוטא בקצה הד-שמאלי העליון של הרוח, כדי לשוות למיסמך ארעיות, על אף העובדה שהרוח היה סופי. קריב ביקש להסתיר את המימצאים החמורים — המפליליים בוס נכבד בצמרת סולל בונה — מעיני המבקרים האחרים ביחידה לביקורת-פנים,